

ELEKTRONİK (e) VE WEB ORTAMINDA MAKALE DEĞERLENDİRMENİN SÜRELİ YAYINLARDA NİTELİK YÜKSELTİLMESİNE KATKISI NEDİR ?

Hasan TEKGÜL

Dijital Devrim: Günümüzde *Cyberinfrastructure* olarak da adlandırılan bir dijital devrimi yaşamaktayız. 1990 yılların başlangıcı ile birlikte bilgi saklama ve komputer teknolojisinin gelişimi ile eş zamanlı gelişen dijital teknoloji sürekli dergi yayıncılığında ilk yıllarda yazarlar ve editörlerin ilgi alanında sınırlı kalmıştır. Ancak son yılda elektronik yayıncılık yayınevlerinin de dikkatini çekmiş ve önemli bir iş kolu olmuştur.

Morgan Stanley Endüstri raporlarına göre Bilimsel Teknolojik ve Tıbbi Dergiler pazarı son 15 yılın en hızlı büyüyen sektörlerindedir. Yıllık %10 büyüme ardından gelecek 5 yılda %5-6 büyüme hızı tahmin edilmektedir. Tüm dergilerin % 50' i 20 büyük yayıncılık kuruluşu tarafından yayınlanmaktadır.

Yayınlanan dergi sayıları iki katına ulaşmakta fakat araştırma alt başlıkları beklenen hızda olmamıştır. Araştırmalardan elde edilen materyalin yayınlanabilmesi için dergiler kapasitelerini arttırmışlardır (Ingenta Institute. 2002)

Bilimsel, Teknolojik ve Tıbbi araştırmalara ulaşmak pahalı ve güçtür. Elektronik yayıncılık bu sorunun aşılmasına katkı sağlamaktadır. Araştırma Merkezlerinden çıkan sonuçlar dev gibi büyümektedir. Basılı yayıncılık bu alandaki ihtiyacı karşılamakta geri kalmaktadır. Kütüphanelerin dergilere abonelik için ayırdıkları paralar ekonomik nedenlerle yerel yönetimler ve merkezi hükümetler tarafından kısılmaktadır. Bazı elektronik dergilerde ise makaleler online, veya yayından 3 ay, 1 yıl veya 18 ay sonra ücretsiz olarak yayınlanmaktadır. Araştırmaların hızına ancak elektronik-dijital yayıncılık ulaşabilir düşüncesi bilim dünyasına hakim olmaya başlamıştır.

Bilimsel, Teknik ve Tıbbi Dergi (BTDD) Yayıncılığında bir kaos ortamı var mıdır ? Basılı yayıncılığın bilimsel araştırmalara katkısı yüzyıllardır bilinmektedir. Bu dönemde ise elektronik yayıncılık bilimsel araştırmaları nasıl etkileyecektir konusu tartışılmakta ve sempozyumlara konu olmaktadır.

Dijital devrimin süreli dergi yayıncılığına olası katkıları ve/ veya oluşturduğu kaos ortamı bu sunumda ele alınacaktır.

Dijital devrim sürekli yayıncılığa iki boyutta katkı sağlamıştır:

Prof. Dr. Hasan TEKGÜL
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi
"Ege Journal of Medicine" dergisi editörü.
hasan.tekgul@ege.edu.tr

- 1-) Dijital ortamda makale değerlendirme (web-site makale değerlendirme)
- 2-) elektronik dergi yayıncılığı (e-dergi)

I. Web-Ortamında Makale Değerlendirme:

Hızlı Makale Değerlendirme: Web ortamına yazarlar tarafından sunulan makaleler dergi editörlüğü ve sekreteryası tarafından hızlı bir süreçte yayına hazırlanmaktadır. Yayınlanmak üzere sunulan makale ilk editöryal değerlendirme ardından hakem değerlendirmesine on-line olarak gönderilmekte ve hakemden belirli bir sürede değerlendirmeyi sonuçlandırması istenmektedir. Bu süreci başlaması ardından web-sistemi otomatik olarak belirli dönemlerde hakeme görevi ve süreci hatırlatmaktadır. Sürecin hatırlatılması makalenin değerlendirme hızını arttırmaktadır. Posta hizmetleri bu süreçte devre dışı bırakılmaktadır.

Geniş Hakem Kurulu. Dijital ortamda makale değerlendirme dergi editörlerine daha geniş bir hakem topluluğuna daha hızlı bir şekilde sahip olma hakkı tanımaktadır. Genişletilmiş hakem kurulu makalelerin daha demokratik bir yapı içerisinde değerlendirilmesi olanağını geliştirmiştir.

İyi Hakem Eleştirileri. Web-site makale değerlendirmede bazı dergiler hakem eleştirilerini on-line yayınlamaktadırlar. Değerlendirmeler gerçekten radikal olabilmektedir. Hakemler isimleri verilemeden de olsa yorum ve kritiklerinin on-line verildiğini bildiklerinden eleştirileri daha dikkatli ve üst düzeylerde yapmaktadırlar.

Gerçekten İyi Makaleler: On-line kritiklerin verilmesi gerçekten kötü yazıların ilk başvuru oranlarını azaltmaktadır. Red alan makalelere ait eleştirilerde on-line yer almakta ve gerçekten kötü yazıların gelişi engellenmektedir.

II: Elektronik Yayıncılık

Dijital Ortam. Yüksek piksel çözünürlüklü ortamlarda basılı yayıncılık ile verilen her makale dijital ortamda baskıdan doğabilecek hatalardan arındırılmış olarak okuyucuya sunulmaktadır.

Video sunumu. Görüntü ve sesin dijital ortama aktarılması ile hareketli görüntüler içeren bilgileri ve gözlemlerin okuyucuya aktarılması mümkün olabilmektedir. Bu olanak ile bilginin daha kolay anlaşılır olması sağlanmaktadır. Örneğin epileptik nöbet geçiren çocuk hastanın sergilediği klinik semiyolojik özellikler video ve EEG ile birlikte okuyucu aktarılabilir. Bugün dijital ortamda neler basılabileceği ve gelecekte neler yayınlanabileceği ilgi çekici bir alandır.

Web-link. Sunulan makale ile ilgili olabilecek diğer araştırmalara on-line web-link aracılığı ile bağlanabilmek mümkün olmaktadır. Okuyucu bu olasılık ile yayınlanan makalenin gerçek değerini daha hızlı anlayabilmektedir.

İyi Metrik Değerlendirme.

1-Toplum ve okuyucu kitlesinden gelen geribildirimler hızlanmaktadır. Çok sayıda dergi web-site okuyucu geri bildirimleri ile kendi yapısında değişimlere gitmektedir.

2-Yazar makalesinin gerçekten ne kadar okuyucu tarafından gerçek zamanlı okunduğu bilebilmektedir. Bir anlamda yeni bir değerlendirme metodu oluşmaktadır.

Kaynaklar.

1-Morgan Stanley Industry Report. 2002. *Scientific Publishing: Knowledge Is Power*, New York, NY.

2-Ingenta Institute. 2002. *The Consortium Site License: Is It a Sustainable Model?* Oxford, UK

3-<http://cogprints.ecs.soton.ac.uk/>

4-<http://www.ncstrl.org/>

5-<http://ntrs.nasa.gov/>.

6-*Electronic Scientific, Technical, and Medical Journal Publishing and Its Implications: Proceedings of a Symposium, 2003. The NAS.*